

Tiesioginių užsienio investicijų (TUI) projektų 2017 m. apžvalga

Apžvalgą parengė VšĮ „Investuok Lietuvoje“ analitikai

Turinys

1. Santrauka	3
2. TUI metodologiniai aspektai	4
3. TUI projektai pasaulyje ir Europos Sąjungoje	6
4. TUI projektai VRE	10
4.1 TUI projektai VRE pagal veiklas.....	11
4.2 Daugiausiai VRE investuojančios šalys	14
5. TUI projektai Lietuvoje.....	15
5.1 TUI projektai Lietuvoje pagal veiklas.....	15
5.2 Daugiausiai TUI projektų vykdytų šalys	17
5.3 2017 m. TUI projektų Lietuvoje pavyzdžiai.....	18
6. Pastabos.....	24

1. Santrauka

Duomenų bazės *fDi Markets* duomenimis, 2017 m. tiesioginių užsienio investicijų (toliau – TUI) projektų skaičius ir sukurtų darbo vietų skaičius pasaulyje sumažėjo. Tuo tarpu Europos Sąjungoje (toliau – ES) vyravo palankios investicijų tendencijos – augo tiek projektų, tiek suplanuotų darbo vietų skaičius. Kaip ir įprasta, daugiausiai investuotojų dėmesio sulaukė didžiosios Vakarų Europos valstybės – Jungtinė Karalystė, Vokietija ir Prancūzija, kurios kartu pritraukė beveik pusę visų TUI projektų ES.

Visgi, įvertinus šalies dydį, Liuksemburgas ženkliai pirmauja pagal TUI projektų skaičių, tenkantį milijonui šalies gyventojų. Lietuva pagal šį rodiklį jau keli metai iš eilės užima lyderės poziciją tarp Vidurio ir Rytų Europos (toliau – VRE) šalių¹ bei patenka tarp 5 geriausių rezultatą demonstruojančių ES šalių.

Pagal TUI projektų suplanuotas darbo vietas tenkančias milijonui gyventojų Lietuva ES užima ketvirtą vietą. Šį puikų rezultatą lėmė 2017 m. įgyvendinti didelės apimties projektai. 2017 m. Lietuvoje daugiausiai vykdyti TUI projektai gamybos sektoriuje, jų dalis sudarė net ketvirtadalį nuo visų projektų. Lietuva taip pat pritraukė nemažai (20 proc. nuo visų projektų) dizaino, vystymo ir testavimo projektų, kurie įprastai pasižymi aukštu inovatyvumo lygiu. Šiuo aspektu Lietuva išsiskiria tarp visų VRE regiono valstybių.

Kituose šios metinės TUI apžvalgos skyriuose analizuojamos pagrindinės TUI projektų tendencijos ES ir VRE. Apžvalgoje aptariami investavimo motyvai VRE regione, pagrindinės TUI projektų vykdomos veiklos ir investuojančios šalys. Taip pat išsamiau apžvelgiami TUI rezultatai Lietuvoje ir pateikiamas pagrindinių 2017 m. paskelbtų TUI projektų Lietuvoje sąrašas.

¹ Šioje analizėje VRE priskiriamos šios šalys: Lietuva, Latvija, Estija, Lenkija, Čekija, Slovakija, Vengrija, Slovėnija, Bulgarija ir Rumunija.

2. TUI metodologiniai aspektai

Užsienio investicijos stipriai prisideda prie šalies ekonomikos augimo, tad jų pritraukimas – vienas iš pagrindinių valstybės tikslų. TUI rodiklio matavimui dažnai naudojami Statistikos departamento ir Lietuvos banko skelbiami TUI srautų ir likučių (sukauptųjų TUI) statistiniai rodikliai. Pagal sukauptųjų TUI rodiklį, tiksliau, pagal jo dalį, tenkančią vienam gyventojui, Lietuva atsilieka nuo daugelio ES šalių.

Mažą užsienio investuotojų skvarbą paaiškina keletas veiksnių. TUI kaupiamos tik nuo nepriklausomybės atgavimo, o ją atgavus Lietuvoje buvo įvesta daug apribojimų užsienio investuotojams dalyvauti privatizacijos procesuose. Pagal sukauptąsias TUI, tenkančias vienam gyventojui, stipriai atsiliekame nuo Estijos, ir yra aiški pagrindinė to priežastis – užsienio investuotojų atėjimas į Estiją nuo pat privatizacijos pradžios po nepriklausomybės. Ankstyvas užsienio įmonių steigimasis Estijoje skatino ir tolimesnes investicijas. Grįžtant prie Lietuvos, per pastaruosius metus reinvesticijos sudaro reikšmingą TUI srauto dalį. Kadangi atsiliekame pagal sukauptą kapitalą, negalime tikėtis didelio pelno, kuris nepaskirstytas dividendais virsta reinvesticijomis. Todėl šalis, sukopusios daugiau TUI, turi svarų pranašumą toliau pritraukdamos TUI srautą.

Didžiausias TUI potencialas slypi šalies transporto, elektros, dujų, garo tiekimo, nekilnojamojo turto, prekybos, profesinės, mokslinės ir techninės veiklos bei administracinės ir aptarnavimo veiklos sektoriuose. Šie sektoriai pasižymi didžiausiais nuosavo kapitalo kiekiais ir maža užsienio kapitalo skvarba. Todėl užsienio investuotojų pritraukimas per įsigijimo sandorius šiuose sektoriuose turi didelį augimo potencialą. Tačiau nuosavybės teisių perleidimas užsienio investuotojams negarantuoja teigiamo poveikio šalies ūkiui – verslo plėtra nebūtinai yra naujųjų savininkų planas.

Kai kuriose ES šalyse TUI statistikai itin reikšmingą įtaką daro specialios paskirties įmonės (toliau – SPĮ), kurių pagrindinė veikla – finansinis tarpininkavimas tarp motininės įmonės ir jos dukterinių, atliekant tarptautines pinigines operacijas. Šios operacijos tampa ženklia TUI srauto dalimi, tačiau vietine veikla tokios įmonės beveik neužsiima, todėl jų poveikis šalies ūkiui minimalus. Štai Liuksemburge apie 90 proc. TUI srauto keliauja per SPĮ. Taip nutinka, kai, pavyzdžiui, JAV įmonė investuoja į įmonę Kinijoje per SPĮ Liuksemburge. Kad ir kaip stipriai toks sandoris paveiktų TUI statistiką, jis Liuksemburgo šalies ūkiui darys tik menką įtaką.

Apskritai, „Investuok Lietuvoje“ vertinimu, TUI statistiniai rodikliai neatspindi Lietuvos pastarųjų metų situacijos pritraukiant užsienio investuotojus. TUI likutis gali stipriai kisti net nesant jokių pokyčių valstybės TUI pritraukimo politikoje. Tokį svyravimą gali lemti vos viena pinigine operacija, pvz., dividendų išmokėjimas, didelės vertės sandoris ar turto vertės nurašymas. Pavyzdžiui, 2016 m. TUI srautą stipriai mažino Swedbank išmokėti dividendai, siekę apie 500 mln. Eur.

Taigi, TUI statistika, nors yra patogi ir viešai prieinama, nėra tinkamiausias rodiklis, valstybės poveikis jam yra itin ribotas. Atsižvelgiant į tai, nėra prasminga vadovautis šiuo

rodikliu, vertinant šalies patrauklumą užsienio investuotojams, ypač vertinant rodiklio duomenis izoliuotai.

Priešingai nei TUI srautų ir likučių statistika, plyno lauko TUI projektų duomenys atspindi tai, kas daro realų poveikį Lietuvos ekonomikai: naujos darbo vietos, gamyklų steigimas ar plėtra, naujų produktų vystymas. Nors plyno lauko projektai dažnai nelemia ženklus indėlio į sukauptąsias TUI, jie ženkliai prisideda prie šalies ūkio. Tarp tokių projektų verta išskirti tarptautinių korporacijų paslaugų centrus (šiuo metu veikia apie 70), pasižyminčius mažomis turimo ilgalaikio turto vertėmis, tačiau jie šiuo metu sukuria apie 15 tūkst. darbo vietų, jų mokamas darbo užmokestis daugmaž dvigubai viršija šalies vidurkį, taigi sumokama daugiau mokesčių, didėja vidaus vartojamas, taip auginama šalies ekonomika.

Deja, TUI projektų statistika nėra skelbiama statistikos ar centrinių bankų rodiklių duomenų bazėse. Vis dėlto yra keletas šaltinių, pateikiančių šio tipo duomenis. Mūsų vertinimu, šiuo metu geriausiai TUI projektų statistiką pateikia duomenų bazė *fDi Markets, the Financial Times Limited* paslauga. Nors minėta duomenų bazė ir turi trūkumų, tokia statistika yra naudinga vertinant Lietuvos situaciją kitų šalių kontekste.

3. TUI projektai pasaulyje ir Europos Sąjungoje

2017 m. pasižymėjo geresniu nei prognozuota ekonomikos augimo tempu, kurį lėmė atsigaunančios tiek išsivysčiusios (JAV, Kanada, euro zonos šalys ir Japonija), tiek besivystančios (ypač Kinija) rinkos². Nepaisant gerų augimo rezultatų, pasaulio ekonomiką kausto vis didėjantis politinis neapibrėžtumai, susijęs su naujojo JAV prezidento administracijos politika, potencialiomis pasaulio prekybos problemomis ir besirutuliojančiu „Brexit“ procesu. Tad nenuostabu, kad šie procesai turi įtakos ir TUI – TUI projektų skaičius pasaulyje pernai mažėjo 1 proc. iki 13 200 ir buvo mažiausias nuo pat 2013 m. Suplanuotų darbo vietų skaičius smuko gana reikšmingai – net 9 proc. lyginant su 2016 m.

Labiau pozityvi situacija klostėsi ES – TUI projektų skaičius augo 5 proc., o suplanuotų darbo vietų skaičius augo net 17 proc. iki 460 tūkst. (Pav. 1). Šie rezultatai indikuoja, kad investuotojai įvertino teigiamus ES ekonomikos atsigavimo ženklus, ir pasitikėjimas ES kaip rinka auga. Kaip ir įprasta, daugiausiai TUI projektų pavyko pritraukti Vakarų Europos rinkoms – Jungtinei Karalystei, Vokietijai ir Prancūzijai, kurios kartu pritraukė beveik pusę visų TUI projektų ES. Pagal suplanuotas darbo vietas pirmoje vietoje šiais metais yra Lenkija, ženkliai aplenkusi praeitų metų lyderę Jungtinę Karalystę. Lenkijos pritraukti TUI projektai planuoja sukurti net apie 87 tūkst. darbo vietų. Antroje vietoje liko Rumunija su 61 tūkst. darbo vietų, o Jungtinė Karalystė rikiuojasi trečia – joje investuotojai 2017 m. suplanavo 60 tūkst. darbo vietų. Kaip matyti iš bendrų 2017 m. TUI projektų ES rezultatų, investuotojams Jungtinė Karalystė išlieka itin patraukli valstybė, nepaisant įsibėgėjusio „Brexit“ proceso ir galimų neigiamų pasekmių.

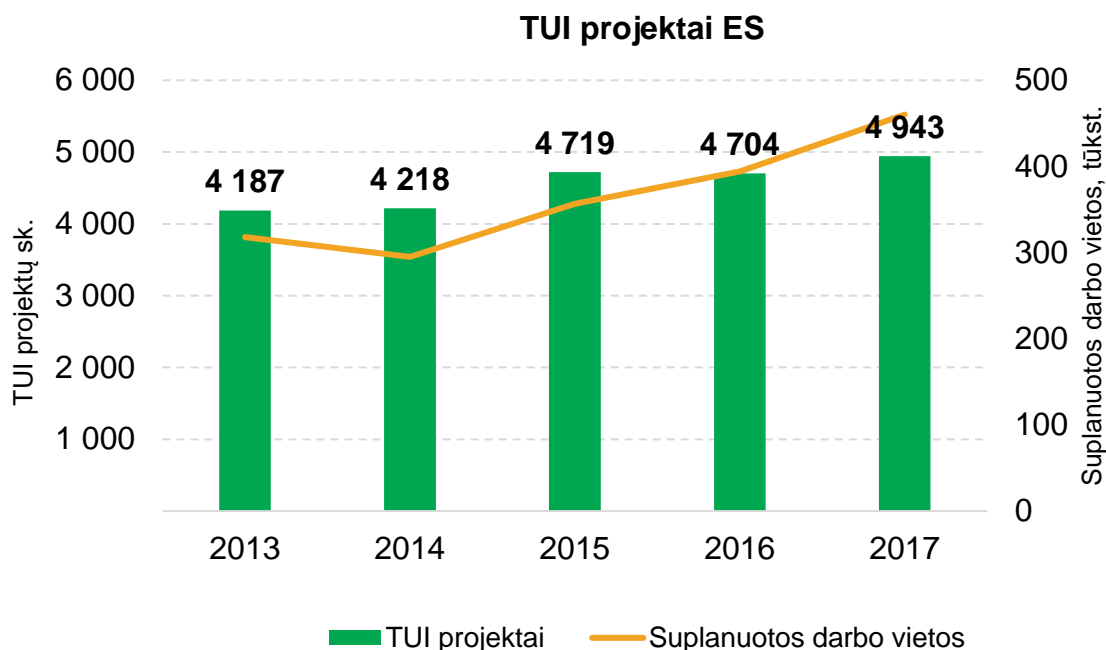
„Brexit“ poveikis investicijoms

Nepaisant puikių Jungtinės Karalystės rezultatų pritraukiant TUI projektus, galima pastebėti pirmuosius „Brexit“ proceso įtakos ženklus, silpninant Jungtinės Karalystės, ypač Londono, kaip TUI projektų megapolio, pozicijas. Nuo pat Jungtinės Karalystės oficialaus paskelbimo palikti ES, kompanijos pristabdė savo planuotus relokacijos ar plėtros Jungtinėje Karalystėje planus. Kai kurios didelės ir Jungtinės Karalystės ūkiui svarbios kompanijos kaip Citigroup, JP Morgan (finansų sektorius) ar BMW ir Ford (automobilių gamyba) jau paskelbė svarstančios Jungtinę Karalystę iškeisti į kitą ES šalį³. Tikėtina, kad šios tendencijos tik stiprės 2018 m. ir vėliau, kuomet situacija dėl Jungtinės Karalystės ir ES ateities santykių taps kur kas aiškesnė. Manoma, kad pagrindiniai Londono konkurentai dėl TUI projektų bus Amsterdamas, Paryžius ir Frankfurtas⁴.

² World Economic Outlook, October 2017, International Monetary Fund

³ „Brexit has just begun and jobs are already leaving U.K.“, 2017-03-31, CNN

⁴ Global Location Trends. 2017 Annual Report“, IBM Institute for Business Value.

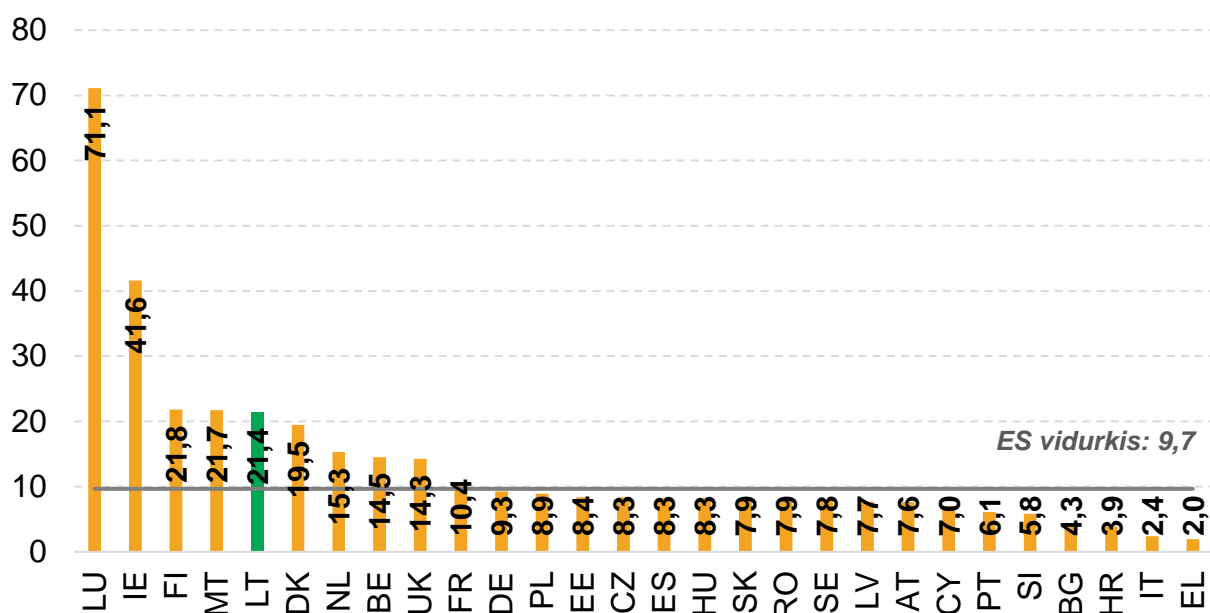

Pav. 1 TUI projektų ir jų suplanuotų darbo vietų skaičius ES 2013-2017 m. Šaltinis: fDi Markets, the Financial Times limited paslauga, 2018

Analizuojant TUI projektų rezultatus, verta panagrinėti TUI projektų, tenkančių milijonui šalies gyventojų, rodiklį, kuris iliustruoja TUI pritraukimo sėkmę pagal rinkos dydį. 2017 m. pagal šį rodiklį absoliuti lyderė tarp ES šalių yra Liuksemburgas, iš viso pritraukęs 42 TUI projektus bei lenkiantis ES vidurkį pagal projektų skaičių milijonui šalies gyventojų daugiau nei 7 kartus. Visgi, šioje valstybėje daugiau nei trečdalį projektų sudaro pardavimai ir rinkodara – veikla, kuri dažniausiai orientuojasi į vidaus rinkos aptarnavimą. Antroje vietoje pagal minėtą rodiklį liko Airija pritraukusi 41,6 projekto milijonui gyventojų, o tai viršija ES vidurkį 4 kartus (Pav. 2). Po Airijos rikiuojasi panašius rezultatus pagal rodiklį demonstruojančios Suomija, Malta ir Lietuva.

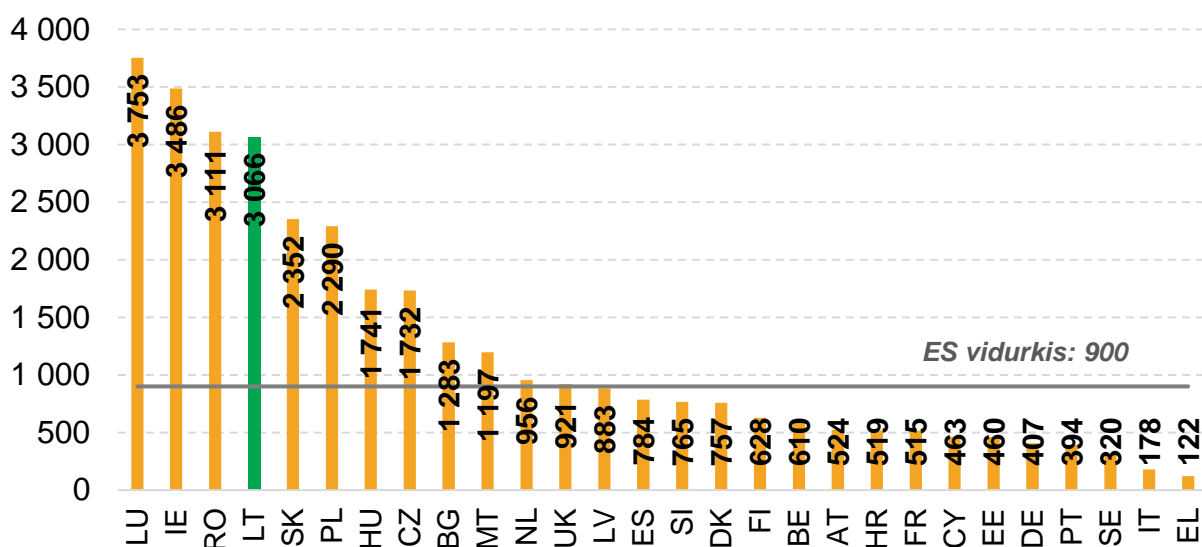
Lietuva, kaip ir pernai, pagal TUI projektus, tenkančius milijonui gyventojų, užima 5 vietą ir lenkia ES vidurkį 2,2 karto (Pav. 2). Lietuva šiame valstybių penketuke išsiskiria tuo, kad pagal 2017 m. TUI projektų veiklas Lietuvoje dominuoja gamybos bei dizaino, vystymo ir testavimo veiklos projektai, o ne pardavimai ir rinkodara ar verslo paslaugos.

TUI projektai milijonui gyventojų | 2017

Pav. 2 TUI projektų skaičius milijonui gyventojų ES šalyse. Šaltinis: fDi Markets, the Financial Times limited paslauga, 2018; Eurostat, 2018

TUI projektų suplanuotos darbo vietos milijonui gyventojų | 2017

Pav. 3 TUI projektų suplanuotų darbo vietų skaičius milijonui gyventojų ES šalyse. Šaltinis: fDi Markets, the Financial Times limited paslauga, 2018; Eurostat, 2018

Pagal TUI projektų suplanuotas darbo vietas milijonui gyventojų ES lyderės taip pat yra Liuksemburgas su Airija, tačiau šioms valstybėms ant kulnų lipa VRE valstybės, o tai reiškia, kad šiame regione TUI projektų apimtys yra didesnės nei Vakarų Europoje (Pav. 3). Atkreiptinas dėmesys, kad 2017 m. pagal TUI projektų sukuriamas darbo vietas milijonui gyventojų Lietuva užima net 4 vietą ES, pakildama iš 10 vietos 2016 m. Lietuva

pagal šį rodiklį viršija ES vidurkį daugiau nei 3 kartus bei lenkia savo kaimynes konkurentes dėl TUI – Slovakiją, Lenkiją, Vengriją ir Čekiją. 2017 m. Lietuvai buvo išskirtiniai tuo, kad į šalį pavyko pritraukti tokių kompanijų kaip „Continental“, „Hollister“ ir „Booking.com“ projektus, kurie kartu planuoja sukurti apie 2400 darbo vietų, o tai stipriai prisideda prie Lietuvos sėkmingų rezultatų ES kontekste.

Apskritai sėkmingus VRE šalių rezultatus pagal sukuriamas darbo vietas galima paaiškinti tuo, kad investuotojai šį regioną dažniausiai renkasi darbui imliems projektams įgyvendinti (ypač gamybos sektoriuje), o Vakarų Europos šalys yra labiau patrauklios vystyti sudėtingų ir kompleksinių funkcijų TUI projektus, kurie kaip įprasta būna daug mažesnės apimties darbo vietų atžvilgiu.

Ši tendencija, kuomet VRE regionas ES išsiskiria konkurenciniu pranašumu dėl mažų darbo kaštų, netolimoje ateityje gali tapti nebepakankamu motyvu investuoti į šias šalis. Pagrindinė to priežastis – vis platesnis naujų technologijų (robotizacija, dirbtinis intelektas, daiktų internetas ir kt.) pritaikymas įvairiuose sektoriuose. Dėl šios priežasties konkurencinėje kovoje dėl TUI kritiniu aspektu taps įgūdžių ir kompetencijų, reikalingų naujų technologijų vystymui ir pritaikymui, užtikrinimas. Siekiant pasiūlyti tinkamus įgūdžius ir kompetencijas investuojančioms kompanijoms, valstybėms reikia mąstyti apie jų ateities švietimo sistemas ne tik siaurąja prasme (ugdymo ir švietimo institucijos), bet ir apie įgūdžių ugdymo ekosistemos sukūrimą, kuri apimtų ir viešojo, privataus ir nevyriausybinio sektoriaus bendradarbiavimą⁵.

Paminėtini 2017 m. TUI projektai ES

Shanghai Shenda Co (Kinija) paskelbė investuosianti į automobilių komponentų gamyklą Birmingeme (Jungtinė Karalystė). Skelbiama, kad projektas sukurs 7000 darbo vietų.

SK Innovation (Pietų Korėja) Vengrijoje statys elektromobilių baterijų gamyklą. Planuojamos investicijos į ilgalaikį turtą sieks beveik 650 mln. Eur

JP Morgan Chase & Co (JAV) paskelbė Varšuvoje (Lenkija) steigianti finansinių paslaugų centrą, kuris įdarbins daugiau nei 3000 darbuotojų.

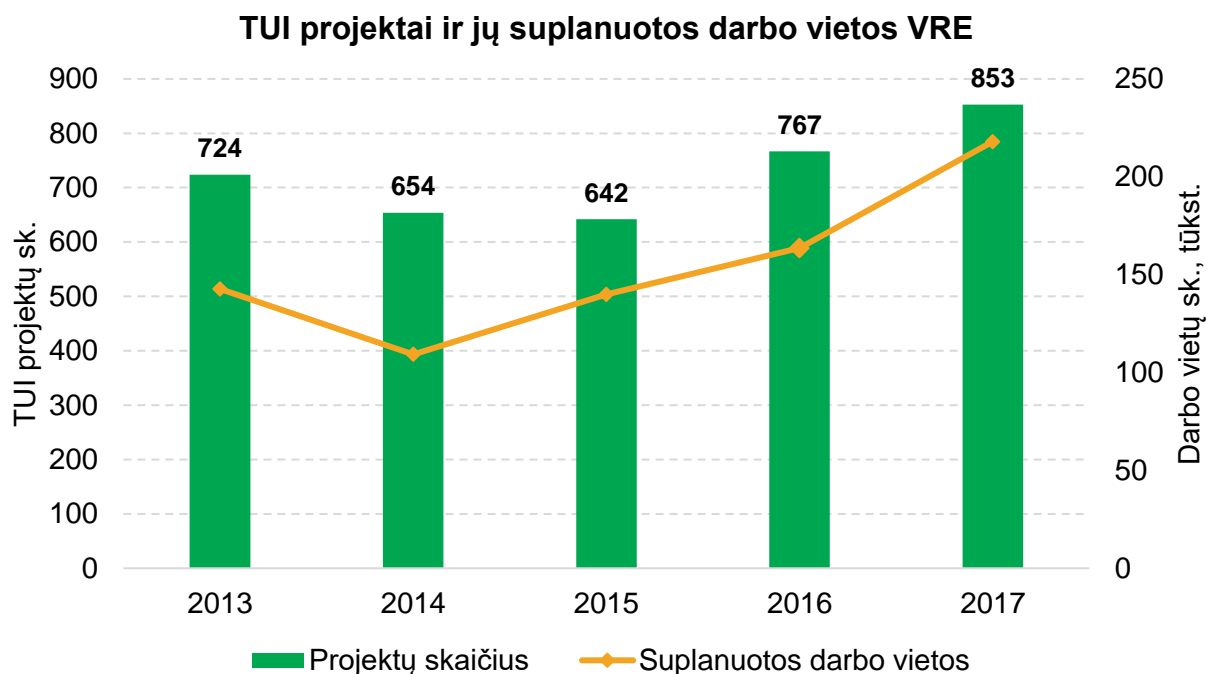
Infineon Technologies (Vokietija) puslaidininkių gamintoja vykdys plėtrą Austrijoje ir papildomai samdys 860 darbuotojų. Šis plėtros projektas yra didžiausias investicijų MTEP srityje projektas ES.

Google (JAV) paskelbė Liuksemburge įkursianti duomenų centrą. Projekto apimtis sieks apie 1 mlrd. Eur ir tai yra didžiausias IT projektas ES 2017 m.

⁵ Ten pat

4. TUI projektai VRE

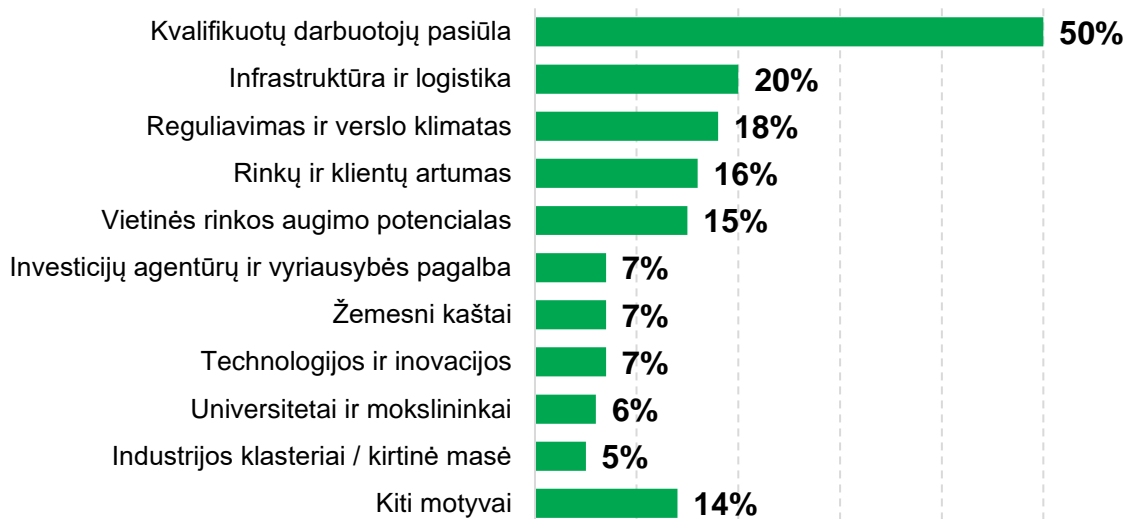
TUI projektų skaičius VRE 2017 m., lyginant su 2016 m., augo beveik 11 proc., o suplanuotų darbo vietų skaičius paaugo net 33 proc. (Pav. 4). Tai iliustruoja, kad 2017 m. VRE sulaukė didesnės apimties TUI projektų darbo vietų atžvilgiu.

Pav. 4 TUI projektų ir jų suplanuotų darbo vietų skaičius VRE 2013-2017 m. Šaltinis: fDi Markets, the Financial Times limited paslauga, 2018

Pagrindinė priežastis, 2017 m. lėmusi įmonių pasirinkimą steigtis VRE regione, išliko kvalifikuotų darbuotojų pasiūla – šis aspektas svarbus net pusei investavusių įmonių (Pav. 5). Infrastruktūra ir logistika bei verslo aplinkos reguliavimas taip pat yra vertinami kaip patrauklūs aspektai, priimant sprendimą investuoti į VRE šalis. Vis dėlto, inovacijų lygis, aukštojo mokslo kokybė ar industrijos klasterių išvystymas daug rečiau tampa priežastimis rinktis VRE šalis kaip investicijų lokaciją. Tai tik dar kartą patvirtina, kad VRE regiono valstybėms, siekiant ir toliau išlikti konkurencingoms kovoje dėl TUI, reikia įvertinti ateities ekonomikos perspektyvas ir poreikius.

Kas lemia investicijas į VRE šalis?

Pav. 5 Pagrindiniai motyvai, lemiantys šalių apsisprendimą investuoti VRE. Šaltinis: fDi Markets, the Financial Times limited paslauga, 2018

Lietuvoje, kaip ir visame VRE regione, darbuotojų kvalifikacija taip pat yra pati svarbiausia investavimo priežastis, kuri nustelbia antroje ir trečioje vietoje pagal svarbą išsidėsčiusius motyvus – infrastruktūros ir logistikos kokybę bei rinkų ir klientų artumą.

Nors Lietuva šiuo metu sėkmingai pritraukia TUI projektus dėl aukštai vertinamos darbuotojų kvalifikacijos ir darbuotojų pasiūlos, Lietuvoje jau įsisteigusiu investuotojų nuomone, šis aspektas reikalauja dėmesio. „Investuotojų forumo“ rengiamame „Investuotojų pasitikėjimo indekse“ teigiama, kad daugiau nei 90 proc. apklaustų investuotojų susiduria su kvalifikuotos darbo jėgos prieinamumo problema ir 79 proc. investuotojų yra įsitikinę, kad Lietuvos švietimo sistemoje reikalingi pokyčiai⁶. Toks esamų investuotojų vertinimas vienareikšmiškai atskleidžia, kad Lietuvai, siekiant pritraukti aukštos pridėtinės vertės TUI, reikalingos esminės švietimo sistemos bei įgūdžių įgijimo bei lavinimo sistemos pertvarkos.

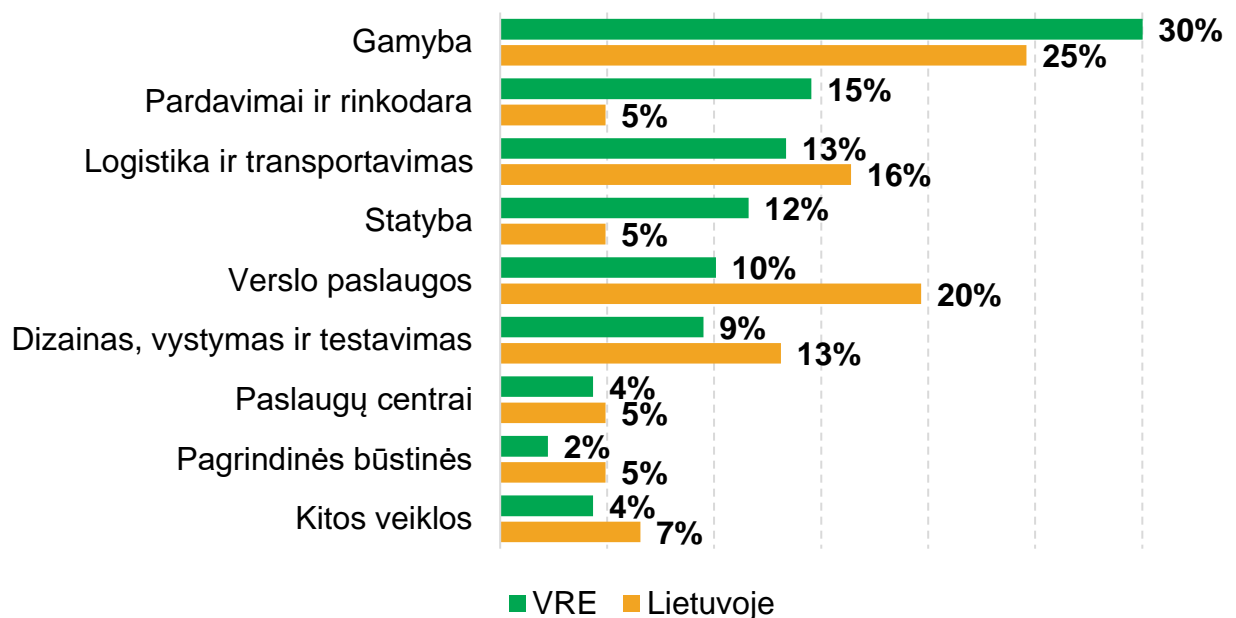
4.1 TUI projektai VRE pagal veiklas

Kaip ir įprasta, 2017 m. didžiausią dalį (30 proc.) VRE vykdytų projektų buvo gamybos sektoriuje (Pav. 6). Vėlgi, kaip ir anksčiau, daugiausiai juos vykdo automobilių detalių gamintojai (22 proc. visų gamybinių projektų). Daugiausiai šio sektoriaus atstovų dėmesio pernai sulaukė Lenkija, Vengrija, Čekija, Rumunija. Šie rezultatai ir toliau patvirtina faktą, kad VRE regione yra susiformavęs stiprus transporto įrangos gamybos klasteris.

⁶ „Lietuvos investuotojų pasitikėjimo indeksas“, IV ketvirtis, 2017, „Investuotojų forumas“

Taip pat nemažai gamybos sektoriuje TUI projektų įgyvendino elektronikos detalių, pramoninių įrenginių ir įrangos, maisto produktų ir tabako bei plastikų gamintojai. Šiuose gamybos sektoriuose gana ryškiai išsiskiria Lenkija, kuri pritraukė didžiąją dalį projektų.

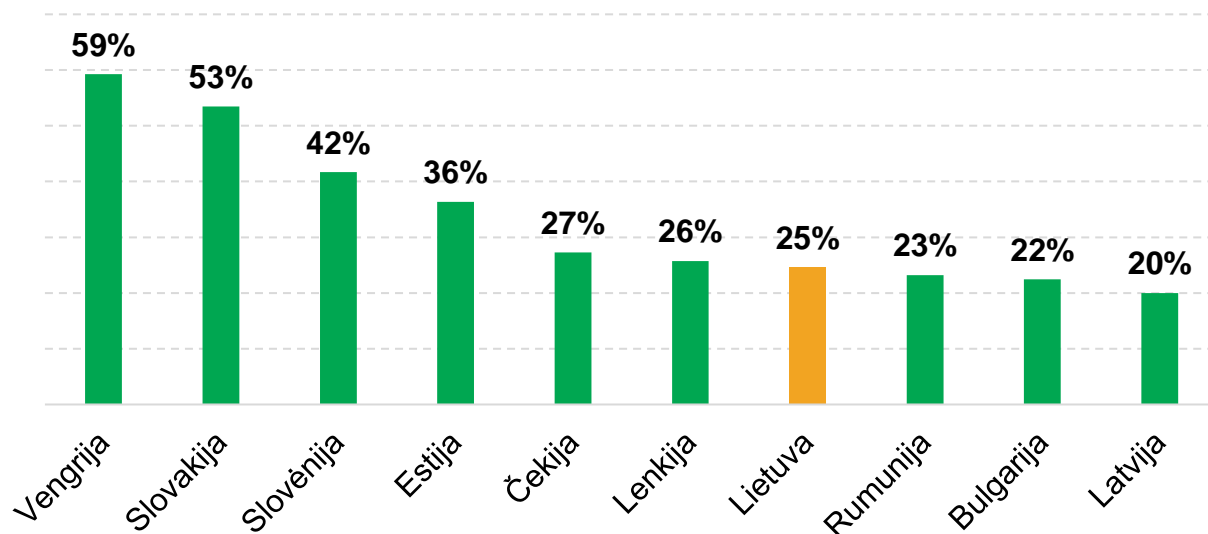
TUI projektai VRE ir Lietuvoje pagal veiklas | 2017

Pav. 6 TUI projektai VRE ir Lietuvoje pagal veiklas. Šaltinis: fDi Markets, the Financial Times limited paslauga, 2018

Nors Lenkija, būdama didžiausia regiono šalis, pritraukia daugiausiai projektų, vis dėlto pagal bendrą gamybos projektų dalį pirmauja Vengrija, kurios gamybos projektų dalis nuo visų TUI projektų sudaro net 59 proc. Toliau pagal gamybos projektų dalį rikiuojasi Slovakija ir Slovėnija, išstūmusios Bulgariją ir Čekiją iš lyderių sąrašo, lyginant su praėjusių metų rezultatais (Pav. 7).

Gamybos projektų dalis VRE šalyse | 2017

Pav. 7 Gamybos projektų dalis VRE šalyse 2017 m. Šaltinis: fDi Markets, the Financial Times limited paslauga, 2018

Lietuva tarp dešimties regiono šalių užima 7 vietą, tačiau verta pabrėžti, kad lyginant su praeitais metais gamybos projektų dalis nuo visų TUI projektų paaugo 4 proc. punktais (2016 m. siekė 21 proc.) ir tapo pagrindine TUI projektų veikla. Tai iš esmės rodo, kad Lietuva turi potencialo pritraukti gamybos projektus bei vyti kitas VRE šalis, kuriose gamybos projektai jau įprastai sudaro didžiąją dalį TUI projektų.

Vertinant apskritai visų VRE šalių gamybos projektų dalis nuo bendro TUI projektų skaičiaus yra didesnė nei ES vidurkis, kuris tesiekia 16 proc.

Automobilių detalių gamintojų investicijos VRE

Automobilių dalių gamintojai VRE nemažina intensyvumo – nuo 2013 m. šių projektų skaičius augo 20 proc. 2017 m. automobilių detalių gamintojų projektai sudarė daugiau nei penktadalį visų gamybos projektų bei sukūrė daugiau nei trečdalį darbo vietų tarp visų gamybos projektų VRE. 2017 m. pasižymėjo ir gana stambiais automobilių dalių gamintojų projektais darbo vietų atžvilgiu. Didžiausi projektai pagal darbo vietas:

Volkswagen (Vokietija) paskelbė apie plėtrą Slovakijoje. Esamoje Volkswagen dalių gamykloje planuojama atidaryti Porsche automobilių detalių gamybos liniją. Šiam projektui prireiks papildomų 1500 darbo vietų.

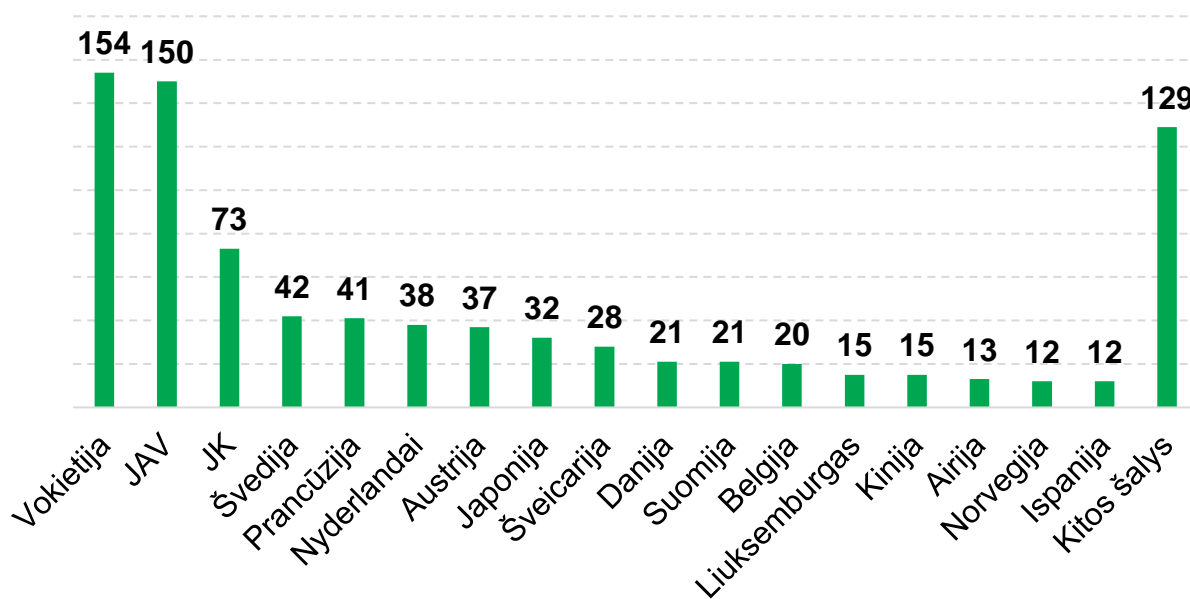
Continental (Vokietija) Lietuvoje atidarys automobilių elektroninių detalių gamyklą. Kauno LEZ įsikursianti įmonė planuoja įdarbinti 1000 darbuotojų.

Kongsberg Automotive (Norvegija) automobilių detalių gamintoja Lenkijoje atidarys naują gamyklą ir sukurs 1000 darbo vietų.

4.2 Daugiausiai VRE investuojančios šalys

Tendencijos nuo 2016 m. nesikeičia ir pagrindinės investuojančios šalys išlieka tos pačios – beveik po penktadalį TUI projektų VRE vykdė Vokietijos ir JAV įmonės (Pav. 8). Net du trečdaliai Vokietijos projektų nukeliavo į Lenkiją, Rumuniją ir Čekiją, kuriose Vokietija daugiausiai investavo į gamybinius projektus (ypatingai automobilių detalių gamybą) bei transporto ir logistikos sektorių. Tuo tarpu net 44 proc. JAV projektų VRE regione buvo įgyvendinta Lenkijoje, kurių didžiąją dalį sudarė projektai statybų, pardavimų ir rinkodaros bei gamybos sektoriuose.

Daugiausiai į VRE regioną investuojančios šalys | 2017

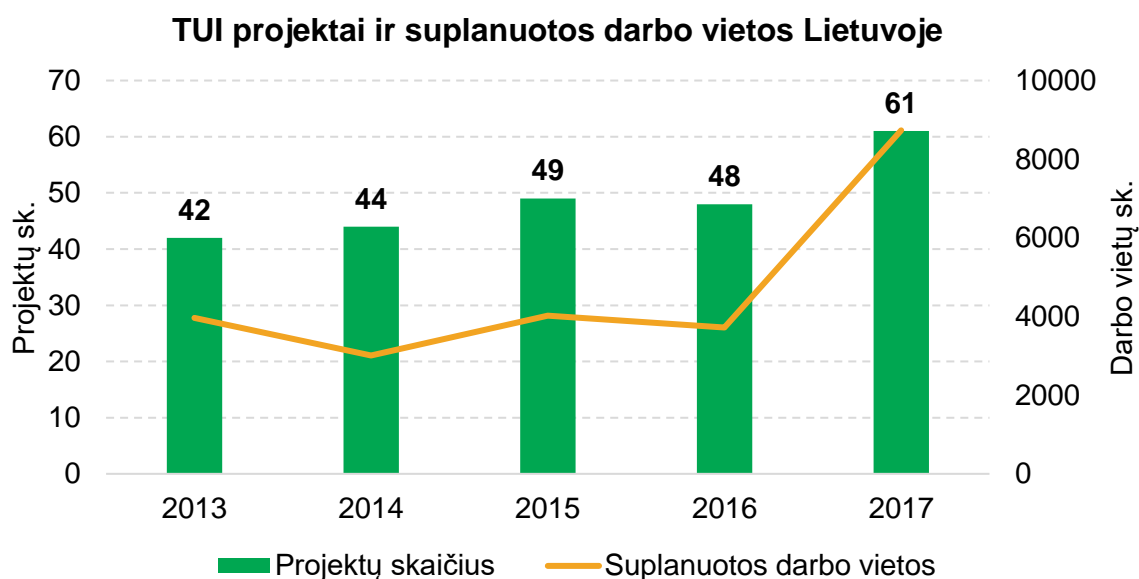

Pav. 8 TUI projektų skaičius pagal investuojančių įmonių šalis VRE regione 2017 m. Šaltinis: fDi Markets, the Financial Times limited paslauga, 2018

5. TUI projektai Lietuvoje

fDI Markets duomenimis, 2017 m. Lietuvoje buvo vykdytas 61 TUI projektas ir suplanuota sukurti 8733 darbo vietas (Pav. 9). 2017 m. rezultatai yra ženkliai geresni nei pernai – TUI projektų pritraukta 27 proc. daugiau, o planuojamų sukurti darbo vietų skaičius išaugo net 2,3 karto, lyginant su 2016 m. Tokių sėkmingų rezultatų priežastis – pritraukti didelės apimties projektai, tokie kaip „Continental“ ir „Hollister“ gamyklos, įsikursiančios Kauno LEZ bei „Booking.com“ paslaugų centras Vilniuje. Vien šie projektai Lietuvoje planuoja sukurti apie 2400 darbo vietų.

2017 m. VšĮ „Investuok Lietuvoje“ buvo itin sėkmingi siekiant savo veiklos tikslų – pritraukti 39 projektai, kurie planuoja sukurti 5060 darbo vietų. Atkreiptinas dėmesys, kad ne visi 2017 m. „Investuok Lietuvoje“ pritraukti projektai yra fiksuoti *fDi Markets* duomenų bazėje, nes dalis šių projektų vis dar yra konfidencialūs, o minėta duomenų bazė įtraukia tik viešai skelbiamus projektus. Tad dalis 2017 m. „Investuok Lietuvoje“ pritrauktų projektų bus įtraukti į *fDi Markets* duomenų bazę tik šiais metais ir prisidės prie 2018 m. Lietuvos rezultatų.

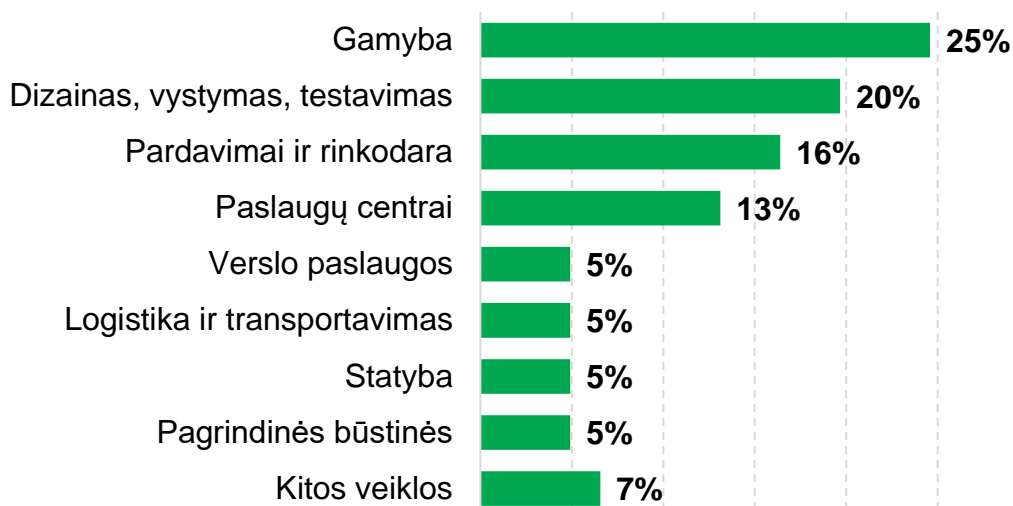
Pav. 9 TUI projektų ir suplanuotų darbo vietų skaičius Lietuvoje 2013-2017 m. Šaltinis: fDi Markets, the Financial Times limited paslauga, 2018

5.1 TUI projektai Lietuvoje pagal veiklas

2017 m. Lietuvoje didžiausia projektų dalis teko gamybos sektoriui, šie projektai sudarė net ketvirtadalį nuo visų projektų (Pav. 10). Sėkmingas gamybos projektų tendencijas 2017 m. pažymėjo gamybos milžinių „Continental“, „Hella“ ir „Hollister“ atėjimas į Lietuvą. Šios investicijos įrodė, kad užsienio investuotojai atranda Lietuvos gamybinio sektoriaus potencialą ir, tikėtina, sukurs proveržį tolimesnėms TUI šiame sektoriuje.

Taip pat, kaip jau ir tampa įprasta, Lietuvoje didelę dalį (20 proc.) projektų sudarė dizaino, vystymo ir testavimo projektai. Kaip ir minėta anksčiau, Lietuva išsiskiria savo sėkme pritraukiant šio tipo projektus visame VRE regione. Dizaino, vystymo ir testavimo projektai yra aukštos pridėtinės vertės, reikalaujantys sudėtingų kompetencijų ir ženkliai prisideda prie šalies inovacijų vystymo potencialo, todėl tokio tipo projektai yra svarbūs šalies ekonomikai. 2017 m. pasižymėjo dizaino, vystymo ir testavimo projektais IT srityje. Šie projektai įdarbina itin aukštos kvalifikacijos specialistus, o kai kurie iš jų vykdydys MTEP veiklą, kas yra svarbu Lietuvos inovacijų ekosistemai.

TUI projektai Lietuvoje pagal veiklas | 2017

Pav. 10 TUI projektai pagal veiklas Lietuvoje 2017 m. Šaltinis: fDi Markets, the Financial Times limited paslauga, 2018

Pagal suplanuotas darbo vietas gamyba bei paslaugų centrai kartu sukūrė daugiau nei pusę suplanuotų darbo vietų nuo visų 2017 m. darbo vietų.

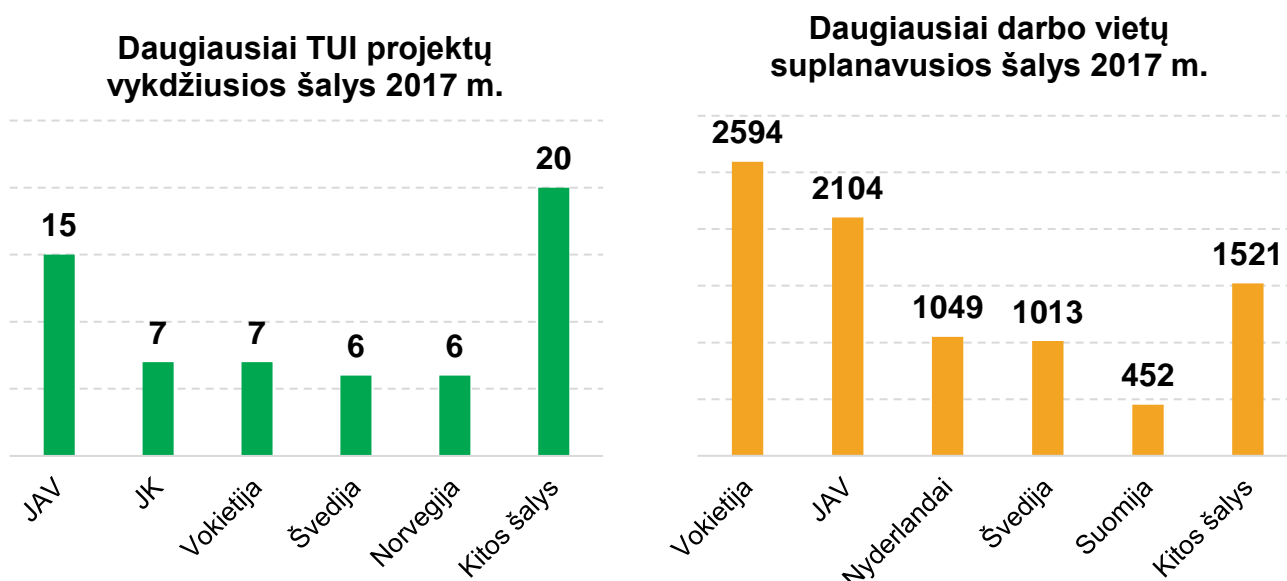
Gamybos projektų nauda Lietuvai stipriausiai pasireiškia tuo, kad šie projektai dažniausiai vykdomi ne Vilniuje, o tai prisideda prie regionų plėtros ir jų ekonomikos skatinimo. Taip pat dažniausiai tokios įmonės investuoja į įrangą, perka žaliavas iš vietinių tiekėjų, taigi atsiradęs papildomas poveikis arba, kitaip tariant, multiplikatoriaus efektas gamyboje yra didesnis. Norint nepraleisti progos toliau auginti gamybos investicijas ir jų sukurtas darbo vietas, regionų švietimo institucijas būtina perorientuoti į inžinerijos studijas bei imtis stipraus pramonės infrastruktūros vystymo.

Tuo tarpu paslaugų centrų sektorius Lietuvoje kasmet sėkmingai plečiasi – steigiasi nauji centrai arba dėl geros patirties šalyje esamos kompanijos vykdo plėtros projektus, neretai centrams paskiriamos naujos labiau kompleksinės funkcijos. Paslaugų centrai Lietuvoje įdarbina aukštos kvalifikacijos specialistus IT, bankininkystės, draudimo, finansų, gamybos bei logistikos srityse. Paslaugų centrai moka kelis kart didesnę nei Lietuvos vidutinį darbo užmokestį: remiantis 2017 m. paslaugų centrų apklausos duomenimis, ne IT srities

vyresnieji specialistai vidutiniškai uždirba apie 1 675 Eur/mėn., o vyresnieji IT specialistai apie 2254 Eur/mėn.⁷

5.2 Daugiausiai TUI projektų vykdyšios šalys

2017 m. tarp investavusių Lietuvoje šalių išsiskiria JAV, kurios projektai sudarė beveik ketvirtadalį visų projektų. Net 6 iš 15 JAV projektų priskiriami dizaino, vystymo ir testavimo veiklai. Apskritai, pagrindinės 5 investuojančios šalys sudaro du trečdalius visų pernykščių projektų. (Pav. 11). Pagal suplanuotas darbo vietas, JAV 2017 m. aplenkė Vokietiją, tačiau abi valstybės planuoja sukurti daugiau nei pusę 2017 m. investuotojų suplanuotų darbo vietų.

Pav. 11 Daugiausiai TUI projektų vykdyšios ir daugiausiai darbo vietų suplanavusios šalys Lietuvoje 2017 m. Šaltinis: iDi Markets, the Financial Times limited paslauga, 2018

⁷ Lithuania's Business Services. Report 2017, Invest Lithuania

5.3 2017 m. TUI projektų Lietuvoje pavyzdžiai

Įmonės pavadinimas	Šalis	Įsikūrimo vieta	Sektorius	Trumpas aprašymas
„AI-Ko Vehicle Technology“	Vokietija	Vilnius	Automobilių detalės	Vokietijos bendrovė gaminanti važiuklės komponentus komercinėms ir turistinėms priekaboms bei lengvasvoriam komerciniam transportui, Kaune įkurs tyrimų ir produktų vystymo centrą. 30 darbuotojų per artimiausius trejus metus įdarbinsiančiame technologijų centre bus kuriami naujausi bendrovės produktai, skirti automobilių pramonei.
„Arxan Technologies“	JK	Vilnius	IT	JAV kibernetinio saugumo įmonė „Arxan Technologies“, integruojanti apsaugos nuo įsilaužėlių sprendimus tiesiai į kliento programinį kodą, paskelbė apie naujai atidarytą padalinį Vilniuje. Įmonė žada ne tik įdarbinti keliasdešimt žmonių, bet ir prisidėti prie kibernetinio saugumo bendruomenės kūrimo Lietuvoje.
„Benify“	Švedija	Vilnius	IT	Žmogiškųjų išteklių vadybos technologijų („HR tech“) srities įmonė atidarys paslaugų centrą Vilniuje. Švedijos bendrovė ketina sparčiai plėstis ir per ateinančius metus sostinėje įkurti vieną didžiausių savo padalinių Europoje. Vilniaus padalinyje būtų įdarbinti turinio ir projektų valdymo, bei klientų aptarnavimo specialistai.
„Booking.com“	Nyderlandai	Vilnius	Viešbučiai ir turizmas	Tarptautinė viešbučių užsakymo internetu svetainė „Booking.com“ Vilniuje ketina atidaryti klientų aptarnavimo centrą ir per penkerius metus jame įdarbins iki 900 žmonių.
„Centric“	Nyderlandai	Kaunas	IT	Informacinių technologijų lyderė „Centric“ atidaro biurą Kaune ir per ateinančius trejus metus žada įdarbinti apie 200 specialistų. Padalinys bus atsakingas už naujų produktų kūrimą ir esamų sprendimų palaikymą.

„Cognizant“	JAV	Vilnius	IT	Viena pirmaujančių JAV verslo procesų ir automatizavimo valdymo bendrovių „Cognizant“ plečiasi Vilniuje ir teiks paslaugas vienai didžiausių Skandinavijos draudimo bendrovių, įsikūrusių Kopenhagoje, Danijoje – „Tryg“. Dėl plėtros bendrovė paslaugas teiks ir danų kalba, kurios naujus darbuotojus savo kalbų mokykloje išmokys per mažiau nei pusmetį.
„Continental“	Vokietija	Sergeičikai	Automobilių detalės	Vokietijos automobilių komponentų pramonės milžinė „Continental“ statys naują gamyklą Kauno regione. Per ateinančius penkerius metus į naują elektronikos komponentų gamybos padalinį bendrovė planuoja investuoti 95 mln. eurų ir sukurti 1000 naujų darbo vietų.
„Dematic Limited“	JAV	Kaunas	Pramonės mašinų ir įrenginių gamyba	Tarptautinė įmonė „Dematic“ planuoja Lietuvoje įsteigti technikos paslaugų centrą. Ši įmonė per ateinančius trejus metus žada įdarbinti 40 aukštos kvalifikacijos finansų, technikos kontrolės ir kompiuterinės simuliacijos specialistų.
„DeVere Group“	JAE	Vilnius	Finansai	Tarptautinė finansinių konsultacijų milžinė „DeVere Group“ pirmąjį grupės finansinių technologijų produktą vystys Lietuvoje. bendrovė artimiausiu metu Vilniaus biure planuoja įdarbinti apie 10 specialistų, o ateityje šis skaičius gali ženkliai augti.
„Festo“	Vokietija	Kaunas	Pramonės mašinų ir įrenginių gamyba	Pasaulinė automatizavimo sprendimų milžinė „Festo“ plečia paslaugų centrą Kaune. Per trejus metus Vokietijos bendrovė planuoja įdarbinti 300 finansų, informacinių technologijų, dokumentų valdymo, rinkodaros bei inžinerijos specialistų ir taip Kaune dirbančią komandą išplėsti daugiau nei dvigubai.
„Harbortouch“	JAV	Vilnius	IT	Atsiskaitymo sprendimus prekybos taškuose vystanti

JAV bendrovė „Harbortouch“ Vilniuje įkurdins produkto kūrimo ir vystymo padalinį. Pirmajame bendrovės padalinyje ne namų rinkoje planuojama įdarbinti apie 60 informacinių technologijų specialistų.

„Harju Elekter“	Estija	Panevėžys	Elektronika	Estijos kapitalo grupė „Harju Elekter“ plečia gamybą Panevėžyje. Per artimiausius trejus metus elektrotechnines sistemas projektuojanti ir gaminanti bendrovė planuoja trigubai plėsti gamybos patalpas bei sukurti 100 naujų darbo vietų.
„Hollister“	JAV	Sergeičikai	Medicinos įranga	Pasaulinė medicininės įrangos gamintoja ir paslaugų teikėja „Hollister“ steigs gamybos kompleksą Kauno regione. JAV bendrovė į naują gamyklą per ketverius metus planuoja investuoti apie 50 mln. Eur ir sukurti apie 300 darbo vietų. Šioje gamykloje bus gaminamos stomos priežiūros priemonės.
„Ikea“	Švedija	Kazlų Rūdas	Medienos ir popieriaus gaminiai	„IKEA Industry Lietuva“ baldų gamybos įmonė per ateinančius metus planuoja gamyklos plėtrą ir planuoja sukurti papildomai 20 naujų darbo vietų.
„Instarem“	Singapūras	Vilnius	Finansai	Sparčiai auganti finansinių technologijų įmonė „Instarem“ Vilniuje įkurs skaitmeninių valiutų pervedimo centrą. Ši įmonė planuoja įdarbinti 25 aukštos kvalifikacijos informacinių technologijų ir klientų aptarnavimo specialistų.
„International Fintech“	Izraelis	Vilnius	Finansai	Lietuvoje kuriasi Izraelio kapitalo finansinių technologijų įmonė „International Fintech“, kuri Lietuvoje žada sukurti 20 darbo vietų.
„Kinze“	JAV	Senieji Trakai	Pramonės mašinų ir įrenginių gamyba	Žemės ūkio įrengimų gamintoja „Kinze“ plečia veiklą Lietuvoje ir kuria elektronikos produktų vystymo centrą Vilniuje. Per ateinančius trejus metus naujajame centre bendrovė planuoja įdarbinti 25 aukštos kvalifikacijos elektronikos

specialistus ir programų sistemų inžinierius.

„Macaw“	Nyderlandai	Vilnius	IT	Nyderlandų informacinių technologijų kompanija „Macaw“ pradeda kurtis Lietuvoje. Bendrovė pagal užsakymus kuria programinę įrangą, padedančią integruoti verslo informacines sistemas: kritinę informaciją kaupiančius, pardavimų ir rinkodaros įrankius. Per 5 metus ji ketina sukurti 200 darbo vietų.
„NKT Holding“	Danija	Kaunas	Metalas ir metalo gaminiai	Tarptautinė kabelių gamybos bendrovė „NKT Holding“ Kaune atidarys pirmąjį grupės paslaugų centrą. Bendrovė planuoja per artimiausius trejus metus įdarbinti 30 finansų specialistų.
„Outokumpu“	Suomija	Vilnius	Metalas ir metalo gaminiai	2016-ųjų viduryje paslaugų centrą Vilniuje atvėrusi nerūdijančio plieno milžinė „Outokumpu“ siekia plėsti savo komandą 57%. Bendrovė planuoja įdarbinti 60 finansų specialistų.
„Plexian“	Švedija	Vilnius	Finansai	Švedijos informacinis bankas Vilniuje įkurs pagrindinį ofisą. Jame planuojama įdarbinti nuo 10 iki 12 aukštos kvalifikacijos specialistų finansų srityje.
„ROL Group“	Švedija	Šiauliai	Baldai	Švedijos kapitalo keičiamo aukščio stalų gamintoja „ROL/Statga“ plečia gamybinius pajėgumus Šiauliuose. Bendrovė pabaigė naujos gamyklos statybas ir pradėjo montuoti robotizuotą stalų gamybos įrangą. Investicijos į išmanią gamyklą iki 2018 metų sieks 11,9 mln. eurų. Išmanioje gamykloje bendrovė planuoja įdarbinti 10 ypač aukštos kvalifikacijos specialistų.
„Schüco International KG“	Vokietija	Vilnius	Statybinės medžiagos	Vokietijos langų, durų ir fasado sistemų gamintoja „Schüco“ kuria inžinerinių paslaugų centrą Vilniuje. Bendrovė planuoja suburti statybų ir mechaninės inžinerijos specialistų komandą, kuri teiks paslaugas bendrovės

klientams Šiaurės Europos šalyse.

„Sentiance“	Belgija	Vilnius	IT	Pasaulyje pirmaujanti Belgijos dirbtinio intelekto bendrovė „Sentiance“ įkurs ofisą Vilniuje. Per ateinančius metus bendrovė žada įdarbinti 30 aukštos kvalifikacijos programų sistemų inžinierius.
„Simplex“	Izraelis	Vilnius	Finansai	Izraelio finansų technologijų ir kibernetinio saugumo startuolis „Simplex“ kuriasi Lietuvoje. Per ateinančius kelerius metus bendrovė planuoja įdarbinti apie 20 pardavimų, rinkodaros, informacinių technologijų, kokybės priežiūros ir finansų ekspertų.
„Timetravels“	Suomija	Kaunas	Viešbučiai ir turizmas	Suomijos kelionių agentūra „Timetravels“ atidarys klientų aptarnavimo centrą Kaune. Per artimiausius dvejus metus oficialus kelionių organizatorius Kaune planuoja įdarbinti apie 30 klientų aptarnavimo specialistų, dirbsiančių su pagrindinėmis agentūros rinkomis visame pasaulyje.
„Trackforce“	JAV	Vilnius	IT	Tarptautinė įmonė „Trackforce“ gaminanti programinę įrangą asmeniniam saugumo valdymui Vilniuje ketina atidaryti padalinį naujo produkto vystymui. Ši įmonė planuoja įdarbinti 15 aukštos kvalifikacijos informacinių technologijų inžinierius.
„Trustpilot“	Danija	Vilnius	IT	Danijos įmonė „Trustpilot“ yra daug žadantis naujas startuolis, kuris įsikurs Vilniuje. Ši įmonė planuoja įdarbinti 15 aukštos kvalifikacijos programų sistemų inžinierius ir kokybės kontrolierius.
„Unify“	JAV	Vilnius	IT	Verslo komunikacijos programinę įrangą kurianti ir diegianti Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) bendrovė „Unify Square“ produktų vystymo padalinį įkurdins Vilniuje. Buvusių „Microsoft“ darbuotojų įkurta bendrovė planuoja suburti daugiau nei

20 aukštos kvalifikacijos programuotojų komandą, kuri bus atsakinga už naujų produktų kūrimą.

„World Courier“

JAV

Vilnius

Transportas
ir logistika

Pasaulinė specializuotos logistikos lyderė „World Courier“ šių metų gruodį atidarė biurą Vilniuje. Lietuvoje kompanija ketina plėtoti logistikos paslaugas ir steigti regiono finansinių paslaugų centrą.

6. Pastabos

Svarbu pabrėžti, jog ši apžvalga remiasi plyno lauko TUI projektų duomenimis, o ne sukauptųjų TUI rodikliu, kuris gana dažnai naudojamas įvertinti TUI valstybėse⁸.

Apžvalga parengta pagal duomenų bazės *fDi Markets, the Financial Times limited* duomenis. Ši duomenų bazė įtraukia plyno lauko TUI projektus bei užsienio kapitalo įmonių plėtros projektus, kurie kuria naujas darbo vietas, stato ar plečia gamyklas. Įmonių susijungimai ir įsigijimai tarp šių duomenų nepatenka.

Atkreiptinas dėmesys, kad įtraukiami tik viešai žiniasklaidoje skelbti projektai. Dėl šios priežasties duomenų tikslumas ne visada garantuojamas. Netikslumų kyla dėl to, kad viešuose pranešimuose įmonės dažnai nėra linkusios skelbti projektų parametrų, t. y., planuojamų sukurti naujų darbo vietų bei investicijų į ilgalaikį turtą. Tokiu atveju, duomenų bazėje šie dydžiai yra įvertinami, remiantis buvusių panašių projektų parametrais.

Atkreipiame dėmesį į tai, kad šie duomenys nėra tapatūs ar lygintini su VšĮ „Investuok Lietuvoje“ turimais duomenimis apie TUI projektus. Duomenų skirtumų priežastys:

- „Investuok Lietuvoje“ į TUI projektų suvestinę įtraukia ir tuos projektus, kurie nebuvo viešai skelbti. Tai yra konfidenciali „Investuok Lietuvoje“ klientų informacija. Šie projektai į *fDi Markets* duomenų bazę nėra įtraukti;
- „Investuok Lietuvoje“ projektą įtraukia į suvestinę nuo to momento, kai tik įmonė patvirtina savo planus, o *fDi Markets* – tik tada, kai apie tai pranešama žiniasklaidoje. Dėl šios priežasties gali skirtis projektų priskyrimas atitinkamiems metams.

Nepaisant to, kad *fDi Markets* duomenyse gali pasitaikyti netikslumų dėl projektų parametrų, šis šaltinis labai parankus norint Lietuvą palyginti su kitomis šalimis, nes duomenys surenkami vadovaujantis ta pačia metodologija.

Gerda Sakalauskaitė | Analitikė

gerda.sakalauskaite@investlithuania.com | Tel. +370 5 264 9073

Upės g. 23, LT-08128 Vilnius, Lietuva

www.investlithuania.com

⁸ Daugiau informacijos kodėl apžvalgai naudojami plyno lauko TUI projektų duomenys [2. TUI metodologiniai aspektai](#)